

**Sosyal Bilgiler Öğretmen
Adaylarının İletişim
Becerilerinin Çeşitli Değişkenler
Açısından İncelenmesi¹**

**Investigation of Communication
Skills of Social Studies Teacher
Candidates in Terms of Various
Variables**

Mehmet Tamer KAYA²

Barış ÇİFTÇİ³

Abdullah GÖKDEMİR⁴

Geliş Tarihi: 12.07.2019

Kabul Tarihi: 15.12.2019

Yayınlanma Tarihi: 31.12.2019

Özet: Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesidir. Tarama modeline göre desenlenen araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı bahar döneminde Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 1. ve 4. sınıfta okuyan 135 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma verileri Korkut (1996) tarafından geliştirilen İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen veriler, betimsel istatistikler ve bağımsız gruplar t Testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin olumlu düzeyde ve yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında bayanlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilirken, sınıf düzeyi değişkeni açısından ise 1. sınıflar lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim becerileri, öğretmen adayı, sosyal bilgiler

Abstract: The aim of this study is to investigate the communication skills of pre-service social studies teachers. The study group of the study, which was designed according to the screening model, consisted of 135 pre-service teachers studying in the first and fourth year of Afyon Kocatepe University Faculty of Education Social Studies Education in the spring term of 2017-2018 academic-year. Research data were collected through the Communication Skills Assessment Scale developed by Korkut (1996). The data were analyzed using descriptive statistics and independent groups' t-test. As a result of the research, it was determined that the communication skills of social studies teacher candidates were positive and high. In the research, it was found that there was a significant difference between the communication skills of social studies teacher candidates and gender variable in favour of women, and a significant difference was found in favour of 1st grade in terms of grade level variable.

Key Words: Communication skills, pre-service teachers, social

¹ Bu çalışma IV. Uluslararası Eğitim Bilimleri Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mtkaya@aku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5803-8755>

³ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, erol.nudem@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3688-0359>

⁴ Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, agokdemir@mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1709-1327>

Giriş

İletişim, eğitimin vazgeçilmez unsurlarından biridir (Küçükahmet vd, 2000). İletişimi, iki birim arasında; birbirleriyle ilişkili mesaj alışverişi; bir başka deyişle bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir (Dökmen, 1994). Açıkgöz (2003)'e göre iletişimin amacı, alan ve veren arasında bilgi, düşünce ve tutum ortaklığı yaratmaktır. İnsanlar küçük yaşlardan itibaren çevreleriyle iletişim içerisindedirler. Toplum içinde yaşayan fertler ihtiyaçlarını gidermek, bilgi ve haber almak, toplumun diğer fertleriyle duygularını paylaşmak, dengeli yaşayabilmek için diğer insanlarla iletişim kurmak zorundadır (Ergün, 2009). Çünkü iletişim sosyal bir varlık olan insanın toplum içerisindeki fonksiyonunu yerine getirmesini sağlayan önemli bir unsurdur (Yeşiltaş, 2009).

İletişim, insanlar arası etkileşimin temel yapısını oluşturur. Günlük yaşantıların temeli insan ilişkilerine dayanır ve insanoğlu iletişim sayesinde ilişkilerini düzenler. İnsanı insan yapan belki de en önemli özellik, iletişim yeteneği ve bunun sonucunda ortaya çıkan kültürel birikimdir. İletişim sayesinde başkalarının duygularını, düşüncelerini, yaşantılarını keşfeder, paylaşır, etkiler ve etkilenir. İnsan sosyal hayat içinde varlığını etkili bir şekilde devam ettirebilmesi için birtakım becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu becerilerden birisi de iletişim becerisidir. İnsan, doğuştan iletişime ilişkin bir donanımla dünyaya gelse de, iletişim becerileri bir anda insanın karşısına çıkmaz. Birey çevre ile etkileşime girerek iletişim kurmayı öğrenir (Deniz, 2003). İletişim becerileri, empati ve saygıyı etkili bir biçimde kullanarak duygu ve düşüncelerini karşındakine maskesiz ve ben dili kullanılarak iletilmesini sağlayan, başkaları ile doyum verici ilişkiler kurmasına vesile olan, toplum ile yaşamasını kolaylaştıran öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanır (Yüksel-Şahin, 1997).

Eğitim öğretim ortamı düşünüldüğünde ise, iletişim sürecinin temel öğelerinden birinin öğretmen olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin, insan iletişiminin gelişimindeki etkisi oldukça fazladır. Öğrenme sürecinde de iletişimi başlatan kişi, büyük oranda öğretmendir (Çetinkaya, 2011).

İletişim becerileri dinleme, başkalarının açısından bakabilme yoluyla karşı tarafı anlamayı, konuşarak ya da sözsüz iletişimle de karşındakine mesaj gönderebilmeyi sağlamaktadır. İletişim becerilerinin öğrenilebilir ve geliştirilebilir beceriler olduğu, öğretmenin benimsediği ve sahip olduğu iletişim becerileri öğretimin kalitesini, sınıf yönetimini ve öğrencilerin derse olan ilgilerini çekmede etkili olmasının önemi unutulmamalıdır (Gölönü ve Karıcı, 2010). Daha küçük yaşlardan itibaren verilecek beceri eğitimi ile bireylere iletişim becerileri kazandırarak içinde yaşadığı toplumda mutlu, üretken ve etkili bir insan olmasını sağlayabiliriz (Karatekin vd, 2012).

İletişim becerileri etkin olarak kullanılmadığında karşı tarafı etkili olarak dinleyememe, onu değer yargıları veya dünya görüşüne göre algılayamama, sürekli ya da çok konuşma, sözsüz iletişimi doğru ve yerinde kullanamama gibi sorunlar yaşanabilmektedir. Bu becerilerin herhangi birinde ya da bazılarında sorun yaşanması durumunda ise iletişimin başarılı ve sağlıklı olmasını engellemektedir (Kurtıymaz 2005). İletişim sürecinin etkililiği ile ilgili yapılan araştırmalar, iletişimin tek yönlü bir süreç olmadığını karşılıklı etkileşimlerin esas olduğunu göstermektedir (Özdemir, 2011:9). İyi bir iletişim ortamı için sorumluluklar kaynak ve alıcı arasında eşit oranda paylaşılmalıdır. Tarafların en doğru çözüm yolunun ne olduğu konusunda tekele sahip olmadıklarının bilincine varmaları gerekmektedir. Bilgiler ve doğrular ne öğretmenin ne de öğrencinin tekelindedir (Ergin,2012:181).

İlk olarak aileyle başlayan iletişim süreci, eğitim-öğretim hayatının başlamasıyla daha da zenginleşir. Başlı başına bir iletişim etkinliği olan eğitimin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi öğretmen-öğrenci arasındaki etkili bir iletişime bağlıdır (Bolat, 1996). Sınıf içinde öğretmenin öğrenciyle iletişim kurarken takındığı tavır, öğrencileri sözlerini kesmeden dinlemesi, dinlerken geri bildirimlerde bulunması, kendisi konuşurken sesini duyurabilmesi, farklı fikirlere saygılı olması, bir fikirde ısrarcı olmaması, açık ve anlaşılır ifadeler kullanması, öğrencileriyle empati kurarak onların duygu ve düşüncelerini anlayabilmesi öğretmenden beklenen davranışlardır. Etkili iletişim kurabilen bir öğretmen öğrenme ortamına öğrencilerin dâhil olmasını sağlayarak eğitim-öğretimin kalitesini artırarak istenen davranışlar kazanmalarını sağlayıp başarıyı artırır. Öğretmenin öğrenciyle sağlıklı bir iletişim kuramaması öğrencinin dersten soğumasına, dersteki başarısının olumsuz etkilenmesine sebep olabilir (Aksungur, 2018). Sınıf içi iletişimin belirleyicisi öğretmendir. Bu iletişimin başarılı olması öğretmenin özelliklerine bağlıdır. Öğretmenin genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik becerilerinde yeterli olması gerekir. Genel kültür düzeyi yüksek öğretmenler konuya yaptıkları ilginç bir giriş ile yeri geldiğinde

verdikleri çarpıcı örneklerle öğretimi tek düzelikten kurtarır, zenginleştirir. Alan bilgisinde yeterli bir öğretmen öğrencisine konuyu farklı yöntemler, basit uygulamalar, örnekler kullanarak daha anlaşılır hale getirir. Öğretmenin alanındaki yeterliliğini gören öğrenci de öğretmenine karşı kuşku hissetmez. Öğretmenin bir şeyi bilmesinin yanında onu ne kadar öğretebildiği de önemlidir. Öğretmenin bildiklerini aktarabilmesi, öğrencilerin seviyelerine inebilmesi, bilgiyi öğretebilmesi ile sınıf içi iletişim sorunsuz olarak devam eder (Gökdağ, 2012). Nitekim yapılan çalışmalar, iletişim becerilerine sahip öğretmenlerin öğrencileriyle olumlu ilişkiler kurduklarını ve bu durumun onların başarısına yansıdığını ortaya koymaktadır (Gökçe, 2003; Şen ve Erişen, 2002). Bu bağlamda tüm eğitim ve öğretim etkinliklerinin bir iletişim süreci olduğu düşünülürse öğretmenlerin iyi bir iletişimci ve etkili bir iletişimin nasıl kurulacağı yönünde bilgi sahibi olmaları önemlidir (Karagöz ve Kösterelioğlu, 2008). Bireyin kendini iyi ifade edebilmesi ve karşısındakini daha iyi anlayabilmesi için kişinin uygun dinleme ve konuşma alışkanlıkları kazanmış olması gerekir. Bir iletişim mesleği olan öğretmenlikte de etkili olabilmek için iyi bir iletişim becerisine sahip olmak önemli mesleki kriterlerin başında gelmektedir (Dilekmen vd, 2008).

Okul, bir iletişim ve ilişkiler yumağıdır. Okulun öğeleri olan yönetici, öğretmen, öğrenci, veli ve diğer görevliler sürekli etkileşim ve iletişim halindedir (Bangir, 1997). Dolayısıyla okul da sadece nesnel bilgilerin kazanıldığı bir yer olmaktan öte, yoğun iletişimin yaşandığı ve kişiler arası iletişim becerilerinin kazanıldığı bir yerdir (Baltacı, 2014). Kişinin bilgi ve yetenek gelişiminin sağlanmaya çalışıldığı bu ortam ve süreç, öğrenci ve öğretmen arasında kurulacak iletişimin niteliği ve eğitimin verimliliği açısından önemli bir etken olarak düşünülür. Avrupa’da son yirmi yılda öğretmen eğitimi üzerinde yapılan çalışmaların en önemli konularından biri, öğretmenlerin iletişim becerisi yeterliliği üzerinedir (Zlatic, Bjekic, Marinkovic ve Bojovic, 2014). Bu amaçla, öğretmen veya öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin ölçülmesi, alanda çalışmaların geliştirilmesi ve derinleştirilmesi, eğitim sürecini olumlu yönde etkilemesi açısından önemlidir. Buradan elde edilecek sonuçların, alan yazına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelemektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri nasıldır?
2. Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı çalışmada betimsel araştırma türünden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerin ortaya çıkarılmak istendiği araştırmalarda kullanılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Araştırmaya konu olan birey, nesne ya da olay kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmaya 2016-2017 eğitim-öğretim yılında bahar döneminde Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan 67 birinci sınıf ve 68 dördüncü sınıf olmak üzere toplam 135 sosyal bilgiler öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının 70’i kadın, 65’i ise erkektir.

Tablo 1. Çalışma grubuna ilişkin kişisel bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	70	59.4
	Erkek	65	40.6
Sınıf düzeyi	1. Sınıf	67	46.1
	4. Sınıf	68	53.9

Veri Toplama Araçları

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarının belirlenebilmesi için Korkut (1996) tarafından geliştirilen “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 5’li likert tipinde olup “her zaman (5), sıklıkla (4), bazen (3), nadiren (2), ve hiçbir zaman (1)” şeklindedir. Ölçekteki maddelerin tamamı olumlu ifadeler olup, ölçekte tersten kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten elde edilen puanın fazlalığı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir. Ölçeğe ilişkin Cronbach alfa değeri, 0.76 olarak hesaplanmıştır (Korkut, 1996). Bu çalışma kapsamında ölçeğe ilişkin Cronbach alfa değeri 0.79 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde veri grubunun dağılımının normalliğini belirlemek için çekiklik ve basıklık değerleri dikkate alınmış olup bu değerler +1.00 ile -1.00 arasında yer almaktadır. Bu değerlere göre veri grubunun normal gösterdiği görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin bazı değişkenler açısından anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t Testi kullanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Bütün istatistiksel çözümlenmelerde bir istatistik paket programından yararlanılmıştır.

Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğine verdikleri cevaplara göre aldıkları puanlar analiz edilmiştir. Puanlar analiz edilirken ölçekten alınan puanların aritmetik ortalaması alınmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. İletişim becerilerine ilişkin analiz sonuçları

	N	$\bar{x}$	ss
İletişim becerileri değerlendirme ölçeği	135	4,086	0,512

Tablo 2’de görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ortalama puanlarının 4,086 olduğu görülmektedir. Bu değer, 4= her zaman seçene denk gelmektedir. Aynı zamanda bu sonuç öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin olumlu düzeyde ve yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına Bağımsız Örneklemeler İçin t-Testi ile bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete göre iletişim becerilerine ilişkin analiz sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
İletişim becerileri değerlendirme ölçeği	Kadın	70	4,275	0,476	133	3,255	0,000
	Erkek	65	3,803	0,756			

Katılımcılarının cinsiyetlerine göre iletişim becerilerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kadın öğretmen adaylarının iletişim becerileri puanlarının ($\bar{X}_{70}=4,275$) erkek öğretmen adaylarının puanlarına ($\bar{X}_{65}=3,804$) göre, daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda, kadınlar ile erkekler arasındaki bu farklılığın istatistiksel olarak kadınlar lehine anlamlı olduğu ortaya konmuştur. Buna göre, öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur [$t_{(3,255)} = 0,000, p < .05$]. Bu bulgu iletişim becerileri açısından cinsiyetin önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerinin sınıf düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına Bağımsız Örneklemeler İçin t-Testi ile bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf düzeyine göre iletişim becerilerine ilişkin analiz sonuçları

	Sınıf düzeyi	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
İletişim becerileri değerlendirme ölçeği	1. Sınıf	67	4,135	0,489	133	2,455	0,001
	4. Sınıf	68	3,913	0,747			

Katılımcıların sınıf düzeyine göre iletişim becerilerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4’de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, 1. sınıf öğretmen adaylarının iletişim becerileri puanlarının ($\bar{X}_{67}=4,135$) 4. sınıf öğretmen adaylarının puanlarına ($\bar{X}_{68}=3,913$) göre, daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda, 1. ve 4. sınıflar arasındaki bu farklılığının istatistiksel olarak 1. sınıflar lehine anlamlı olduğu ortaya konmuştur [$t_{(2,455)} = 0,001$, $p < .05$]. Buna göre, öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu bölümde, elde edilen bulgulara dayalı sonuçlar yer almaktadır. Araştırmanın alt problemlerinden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Yapılan analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin olumlu düzeyde ve yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmanın bu bulgusu Gürşimşek, Vural ve Demirsöz (2008), Yılmaz ve Çimen (2008), Saracaloğlu, Yenice ve Karasakaloğlu (2009), Çetinkaya (2011), Piji-Küçük (2011), Piji-Küçük (2012), Erigüç ve Eriş (2013), Yalman ve Hamidi (2014) ve Yıldız (2016) tarafından yapılan araştırmalar ile paralellik göstermektedir. Çetinkaya (2011) Türkçe öğretmen adayları ile yaptığı araştırma sonucunda ölçeğin genelinden elde edilen ortalama puan göz önüne alındığında Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu değerlendirilmiştir. Benzer şekilde Piji-Küçük (2012) müzik öğretmenliği öğrencileri ile yaptığı çalışmada, müzik öğretmenliği öğrencilerinin iletişim becerilerinin iyi düzeyde olduğunu belirlemiştir. Yalman ve Hamidi (2014) tarafından yabancı dil öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmaya göre öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin algılarının olumlu düzeyde olduğu belirlenmiştir. Son olarak Yıldız (2016) tarafından din görevlisi adaylarının iletişim düzeylerinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmada din görevlisi adaylarının iletişim becerilerine ilişkin algılarının olumlu düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet açısından iletişim becerilerine bakıldığında, kadın öğretmen adaylarının iletişim becerileri puanlarının erkek öğretmen adaylarının puanlarına göre, daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınlar ile erkekler arasındaki bu farklılığının istatistiksel olarak kadınlar lehine anlamlı olduğu ortaya konmuştur. Benzer bulgular, Çetinkaya (2011), Erigüç ve diğerleri (2013), Erigüç ve Eriş (2013), Yıldız (2016), Uygun ve Arıkan (2019) tarafından da bulunmuştur. Çetinkaya’nın (2011) Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre iletişim becerilerine ilişkin daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Benzer şekilde Erigüç ve diğerleri (2013) iletişim becerilerinin değerlendirilmesi: bir meslek yüksekokulu öğrencileri örneği adlı çalışmalarında kız öğrencilerin iletişim becerilerini erkek öğrencilerden daha yüksek olarak bulunmuşlardır. Son olarak Yıldız (2016) tarafından din görevlisi adaylarının iletişim düzeylerinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmada kadın adayların iletişim becerilerine yönelik algı düzeyleri daha olumlu seviyede olduğu ortaya çıkmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sınıf düzeyi açısından iletişim becerilerine bakıldığında analiz sonuçlarına göre, 1. sınıf öğretmen adaylarının iletişim becerileri puanlarının, 4. sınıf öğretmen adaylarının puanlarına göre, daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına bakmak için yapılan t-testi sonuçlarına göre, 1. ve 4. sınıflar arasındaki bu farklılığın istatistiksel olarak 1. Sınıflar lehine anlamlı olduğu ortaya konulmuştur. Benzer sonuçlar Yılmaz, Üstün ve Odacı (2009) ve Çetinkaya (2011) tarafından da bulunmuştur. Yılmaz, Üstün ve Odacı’nın (2009) yaptıkları araştırmaya göre 1. ve 2. sınıf öğrencileri, 4. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Benzer şekilde Çetinkaya’nın (2011) Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen

adayları üzerinde yaptığı çalışmada da 1. sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri algıları, 4. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerileri geliştirilmiştir:

1. Yapılan araştırmada beklentilerinin aksine, 1. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin 4. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının iletişim becerilerinden yüksek çıkmasının gerekçeleri daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir.
2. Öğretmen adaylarının eğitim sürecinde iletişim becerilerini geliştirecek etkinliklere ve derslere yer verilebilir, ders içerikleri iletişim becerisinin geliştirilmesine yönelik düzenlenebilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. (2003). *Etkili öğrenme ve öğretme*. (5. baskı). İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Aksungur, G. (2018). *Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim becerileri algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Baltacı, H.Ş. (2014). *Okulda kişilerarası ilişkiler ve iletişim*. A. Kaya (Ed.), *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim*. (ss.273-294). Ankara: Pegem Akademi.
- Bangir, G. (1997). *Sınıf içi iletişime ilişkin öğretmen-öğrenci davranışları görüşleri ve önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bolat, S. (1996). Eğitim öğretimde iletişim: Hacettepe eğitim fakültesi uygulaması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 75-78.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F.(2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri (3. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 567-576.
- Deniz, İ. (2003). *İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dilekmen, M., Başçı, Z. vd. (2008). Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 12(2), 223-231.
- Dökmen, Ü. (1994). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ergin, A. (2012). *Eğitimde Etkili İletişim*. Ankara: Anı Yayınları.
- Ergün, M. (2009). *Eğitim felsefesi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Erigüç G., Şener T., Eriş H.(2013). İletişim becerilerinin değerlendirilmesi: bir meslek yüksekokulu öğrencileri örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 16 (1), 45-65.
- Erigüç G. ve Eriş H. (2013) Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri: harran üniversitesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(46), 232-254.
- Gökçe, E. (2003). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin yeterlilikleri. *Çağdaş Eğitim*, 299, 36-48.
- Gökdağ, D. (2012). Etkili iletişim, (Ed. U. Demiray) *Etkili iletişim (75-108)*, Ankara: Pegem Akademi.
- Gölönü, S., Karcı, Y. (2010). İletişim meslek lisesi öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerinin incelenmesi (Ankara il örneği). *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 31, 123-140.
- Gürşimşek, I., Vural, D. E. ve Demirsöz, E. S. (2008). Öğretmen adaylarının duygusal zekâları ile iletişim becerileri arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(16), 1-11.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karagöz, Y., Kösterelioğlu, İ. (2008). İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin faktör analizi metodu ile geliştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 81-98.
- Karatekin, K., Sönmez, Ö. F., Kuş Z.(2012). İlköğretim öğrencilerinin iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(3), 1695-1708.
- Kurtyılmaz, Y. (2005). *Öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler: (Anadolu üniversitesi ve Osmangazi üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Küçükahmet, L. ve diğerleri. (2000). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özdemir, M.Ç. (Ed.) (2011). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Piji-Küçük, D. (2012). Müzik öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin iletişim ve problem çözme becerileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (GEFAD)*, 32(1), 33-54.

- Piji-Küçük, D. (2011) Müzik öğretmeni adaylarının empatik eğilimleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *2 nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Siyasal Kitabevi, 935-942, Ankara.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N. ve Karasakaloğlu, N. (2009). Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerileri ile okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 186-206.
- Şen, H. S. ve Erişen, Y.(2002). Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanlarının etkili öğretmenlik özellikleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 99-116.
- Uygun, K. ve Arıkan, A. (2019). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8 (4), 2256-2281.
- Yalman, M., Hamidi, N. B. (2014) Yabancı dil öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 9(8), 853-863.
- Yeşiltaş, E. (2009). II. Dünya Savaşı sonrasında dünya'da bilim, teknoloji ve sosyal değişme, (Ed: Bahri Ata), *Bilim teknoloji ve sosyal değişme (251-281)*, Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, İ. ve Çimen, Z. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 3-14.
- Yılmaz, M., Üstün, A. ve Odacı, H. (2009). Okul öncesi öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Giresun Üniversitesi Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 8-19.
- Yüksel-Şahin, F.(1997). *Grupla iletişim becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Zlatic, L., Bjekic, D., Marinkovic, S. ve Bojovic, M. (2014). Development of teacher communication competence. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 606-610